

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети жана К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетине караштуу филология илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын ыйгаруу боюнча түзүлгөн Д 10.19.594 диссертациялык кеңештин эксперти, филология илимдеринин доктору, доцент Ч.С. Тулееванын М.К. Алишованын «Англис жана кыргыз тилдеринде дүйнөнүн тилдик сүрөтүн салыштырып изилдөө (көркөм, стилистикалык жана тилдик каражаттардын негизинде) аттуу 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине берген

ЭКСПЕРТТИК ПИКИРИ

Когнитивдик лингвистиканын суроо-меселелери, изилдөө объектери болгон концепт, концептуализациялоо, категориязациялоо, концептосфера же тагыраак айтканда дүйнө сүрөтү, дүйнөнүн тилдик сүрөтү категорияларын, проблемаларын изилдөөдө көптөгөн ийгиликтерге жетишкендиги аны менен бирге бул лингвистикалык багыттын изилдөө сферасы, чөйрөсү кеңейип адамзатка таандык коомдун жашоосу, маданияты, менталитети, тарыхы, көркөм чыгарма, оозеки чыгарма, тил өндүү базистик баалуулуктарына улам жаңыланган илимий көз караштардын чагылдыруусу тынбай өнүгүүдө. “Салыштырма лингвистиканын методологиясы” деген макалада россиялык белгилүү окумуштуулар И.А. Стернин жана М.А. Стернина “Салыштырма методу учурда ар бир улутун улуттук дүйнөнүн тилдик сүрөтүн изилдөөдө эң чоң кызыгуусун жаратат” деп аныкташат (1).

1.Стернин И.А, Стернина М.А. “Сопоставление как лингвистическая методология <http://sternia.ru/index.php/izbrannye-publikatsii/item/216-sopostavlenie-kak-lingvisticheskaya-metodologiya>

1. Диссертациялык кеңеште корголо турган докторлук иштин адистикке тиешелүүлүгү.

М. К. Алишованын “Англис жана кыргыз тилдеринде дүйнөнүн тилдик сүрөтүн салыштырып изилдоо (коркөм стилистикалык жана тилдик каражаттардын негизинде)” докторлук диссертациясында когнитивдик лингвистиканын өзөгүндө “Манас” эпосунун түп нускасы менен анын англис тилиндеги котормосунун негизинде кыргыз жана англис тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүнө концептуалдык талдоо жүргүзүлгөндүүлүгү жана лингвопоэтикалык, лингвистикалык, стилистикалык, адабий жана семиотикалык талдоонун негизинде эпостун түп нускасы менен котормонун ортосундагы окшоштуктарын, дал келбестиктерин, айырмачылыктарын салыштырма методу аркылуу ачылып берилди. Англис тилине котормодо кездешүүчү экстралингвистикалык релеванттуулуктардын тийгизген таасирлери такталып, эпикалык жанрдын котормосунун жана түп нускасын ортосундагы ар тилдин табиятына таандык болгон өзгөчөлүктөрү изилделинип аныкталышы жана такталышы да салыштырма тил илиминин методдорунун негизинде аткарылды.

Ошону менен бирге *диссертациялык иштин объектиси жана материалдары* эки англис жана кыргыз тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүн туюндурган тилдик каражаттары жана *изилдөөнүн предмети* болгон “Манас” эпосун кыргыз тилиндеги түп нускасы жана англис тилиндеги котормо тексттери салыштырма тил илиминин методдору аркылуу изилденилиши бул докторлук иштин Диссертациялык кеңештин багытына туура келгендигин далилдейт жана изилдөөнүн мазмуну анда коюлган максаты, көтөрүлгөн жана чечилген маселелер, проблемалар коргоого коюлган теориялык жоболор 10.02.20 - тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистигинин паспортуна дал келет.

II. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу

Диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугу когнитивдик нукта тил менен тыгыз байланышта болгон проблемалар:

- биринчиден учурда эпикалык чыгармаларды атайын когнитивистик лингвистика өнүттө изилдөө шарттары иштелип чыкпагандыгы, андан калса андай мүмкүнчүлүктөрдүн жок эсе деген көз караштын болуусу, жана эпикалык чыгармалардын болгону эмпирикалык эле таризде изилденилгени иштин темасынын актуалдуулугун шартташат;

- экинчиден, диссертациялык иште “Манас” эпосун өзүн анын англис тилине котормосун когнитивдик ыкма - изилдөө жүргүзүүсү алгачкы иретте алынып жатканы ошону менен бирге “Манас” эпосун концептуалдык изилдөө методдору болгон комплекстүү лингвопоэтикалык анализ жүргүзүүнүн зарылдыгы да теманын актуалдуулугун далилдейт.

Ошону менен бирге аталган иштин темасынын актуалдуулугун дагы бир нече негиздүү аргументтер шарттайт:

- азыркы тил илиминде дүйнөнүн тилдик сүрөтү эки өнүттөн каралуусу: биринчи - дүйнөнүн тилдик сүрөтү, аң-сезим менен чындыктын карым-катышынын контекстинде каралышы; экинчи - тил менен маданияттын ажырагыс биримдигине байланышта изилдөөсү;

- ой жүгүртүүнүн жана тилдик структуранын алгачкы схемасы фольклордук чыгармаларда камтылышы андыктан дүйнөнүн тилдик сүрөттүн өзүнчө илимий изилдөөгө муктаждыгы;

- эки тектеш эмес англис жана кыргыз тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүн элдик оозеки чыгармачылыктын уникалдуу үлгүсү болгон “Манас” эпосунун түп нускасы жана анын англис тилиндеги котормосун салыштыруу аркылуу изилдөөсүнүн зарылдыгы.

III. Диссертациялык иштин темасы илимий программалар жана негизги илимий изилдөө иштери менен болгон байланышы.

Диссертациялык иш К.Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин англис тили кафедрасынын илимий-изилдөө иштери менен байланышат.

VI. Иштин изилдөөгө коюлган негизги жоболордун жаңылыгы болуп төмөнкүлөр болуп эсептелет:

Изилдөөнүн иштелип чыккан илимий жоболорундагы жыйынтыктардын илимий жаңылыктары болуп кийинки аргументтер далилдейт:

- тектеш эмес англис жана кыргыз тилдериндеги дүйнөнү тилдик сүрөтү тил илиминде **алгачкы ирет** атайын изилдөөгө концептердин негизинде алынышы;

- «Манас» эпосунун жана анын котормосу лингвопоэтикалык, лингвистикалык, стилистикалык, адабий жана семиотикалык талдоо жүргүзүлүшүдө биринчи жолу алынышы;

- түп нуска менен котормонун ортосундагы дал келбестиктер, окшоштуктар котормого экстралингвистикалык релеванттуулуктардын тийгизген таасирин тактоосу;

- тектеш эмес тилдердеги эпикалык жанрды которууда алардын табиятынын өзгөчөлүктөрүн аныктоосу.

V. Диссертацияда сунушталган ар бир илимий жобонун жана корутундунун илимий жактан негизделиши.

Изденүүчүнүн диссертациялык ишиндеги илимий жыйынтыктар, корутундулар, далилдүү фактылар, тилдик материалдар, мисалдар аркылуу ишенимдүү негизделген.

Алынган жыйынтыктар жана корутундулар илимий-теориялык булактарга маалыматтарга, белгилүү чет өлкөлүк жана ата мекендик изилдөөчүлөрдүн, окумуштуулардын В.фон Гумбольдт, Э.Сепир, Л.Вайсгербер, В.Уорф, Дж. Лакофф, Р. Лангакер, Рэй Джакендофф, А.А.Потебня, А.Н.Веселовский, М.М.Бахтин, В.В.Виноградов, Г.О.Винокур,

О.Якобсон, М.В.Жирмунский, Ю.М.Лотман, И.И.Ковтунова, Н.А.Фатеева, М.Я.Поляков, А. Вежбицкая, А.Зализняк, Е.С. Яковлева, М.В. Пименова, З.Д.Попов, И.А.Стернин, З.К.Дербишева, С.Ж.Мусаев, Б.Ш.Усубалиев, Т.С.Маразыков, У.Камбаралиева, М.Э. Коңурбаева, З.К. Караева, Б.Б. Нарынбаева ж Т.Садыков, А.Н.Сыдыков, С.Өмүралиева, К.Рысалиев, А.Имановдордун эмгектеринин таянып негизделген жана изденүүчү иште коюлган проблемага карата жеке өз көз карашын чагылдырган.

Диссертациядагы коргоого сунушталган ар бир илимий жоболор “Манас” эпосундагы жана англис тилине котормодогу дүйнөнүн тилдик сүрөтү когнитивдик лингвистиканын, лингвостилистиканын, филологиянын, семиотиканын жана концептология нугунда изилденгени негиздүү жана когнитивдик лингвистика багытынын өнүгүшүндө олуттуу мааниге ээ болуусу ырас.

1- жобо боюнча: Дүйнөнүн тилдик сүрөтү дүйнөнүн улуттук тилдик сүрөтү, дүйнө тааным категориялары менен тыгыз байланышта болгондуктан, аң-сезим, ойлом категориялары менен да тыгыз байланышта каралышынын керек экендиги проблемалык жагдайды чагылдырган жана тиешелүү булактарга таянып (А.А.Потебня, В.А. Маслова, Е.С. Кубрякова ж.б) алгачкы иретте системалык түрдө аналитикалык сереп жасоо менен негизделген (1-, 2- теориялык баптар).

2-жобо боюнча: Тектеш эмес тилдер катары эсептелген кыргыз жана англис тилдеринде дүйнөнүн тилдик сүрөтү ар кыл болгондугуна карабастан, жалпы адамзаттык дүйнө сүрөтү менен байланышкан изоморфдук, алломорфдук жана универсалдуу көрүнүштөр көп, арбын экендиги диссертациялык иште (2 бапта) тилдик каражаттарды фонетикалык (2.2 караштуу 2.2.1, 2.2.2), морфологиялык (2.3 -2.3.1, 2.3.2), лексикалык (2.4 – 2.4.1), синтасистик (2.5) салыштыруу жолу менен аныкталган.

3-жобо боюнча: Фольклордук чыгармага лингопоэтикалык, концептуалдык талдоо жүргүзүү аркылуу тектеш эмес тилдердеги дүйнө

таанымды, атап айтканда, кыргыз жана англис тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүн изилдөө зарылдыгы илимий изилдөөнүн өзөгүн түзүүсү иштин жалпы концептуалдык жана мазмундук сереп аркылуу (1.5) (5.1) негизделип далилденген.

4- жобо боюнча: «Манас» эпосуна жана анын котормосуна лингвопоэтикалык, концептуалдык талдоо жүргүзүү аркылуу кыргыз жана англис тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүнүн концептуалдык табиятын чагылдыруу иштин 4, 5 баптарындагы эки тилге таандык болгон семиотикалык, прагматикалык стилистикалык материалдарды жана лингвопоэтикалык анализдердин иретүү жана терең талдоолорго жана изилдөөгө таянып негизделген.

5-жобо боюнча: Кыргыз жана англис тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтү улуттун тарыхы, руханий маданияты жана турмуш-тиричилиги менен байланыштуу болгондуктан, анын маанисин экстралингвистикалык каражаттар аркылуу жалпылыктарды, айырмачылыктарды аныктоосу жана эпостун концепттик негизги *базалык* *намыс*, *жылкы*, *аял*, *боз үй*, *бала* концептилери түзүп турушу диссертациялык иште аталган концептерди эки тилде тилдик факт-материалдарын терең иликтөө жүргүзүп негизделгени айкын (4-бап).

6- жобо боюнча: «Манас» эпосунун түп нускасы менен анын котормосунунун контекстинде дүйнөнүн тилдик сүрөтүн изилдөө тилдик, семиотикалык каражаттар аркылуу ишке ашырылышын семиотикалык каражаттар болгон структуралык, системалык, семантикалык, функционалдык, эстетикалык бүтүндүктү чагылдырган көркөм текстин изилдөөсүнүн зарылдыгы 5 баптын бөлүмдөрүндөгү илимий булактарга жана практикалык тилдик каражаттардын изилдөөлөрүнө таянып негизделген.

7 - жобо боюнча: Эпосто кыргыз элинин улуттук маданиятынын чагылдырышын кыргыз тилиндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүнүн бир өңүтү катары кароо шартты, эпосту изилдөөдө концептуалдык

анализдин методдорун колдонуу аркылуу кыргыз элинин дүйнө таанымындагы өзгөчөлүктөр туурасында маалымат алуусу иштин 3, 4, 5 баптарында кыргыз тилдик каражаттарды жана эпостогу концептердин талдоолору, алынган жыйынтыктары менен негизделген.

8- жобо 6- жобонун кайталоосу.

9-жобо боюнча а: Эпостордогу улуттук маданияттардын чагылдырышын кыргыз жана англис тилиндеги тилдик каражаттар дүйнөнүн тилдик сүрөтүнүн бир өңүтү катары кароо шарты иштин 4 бабында ар бир улуттук тил улуттук маданияты, рухту, улуттун тарыхын, дүйнө таанымын, кулк-мүнөзүн ой-санасын камтыганын аныктоо менен жобонун жалпы мазмунунда негизделген (4 бап).

10-жобо боюнча: Эпикалык жанрды изилдөөдө концептуалдык анализди, лингвопоэтикалык методдору колдонуу аркылуу кыргыз жана британия элдеринин маданияты жана алардын дүйнө таанымындагы өзгөчөлүктөр туурасында маалымат алууга болушу эпостун негизги концептери болгон *намыс/honour*, *аял/women*, *Жылкы /Horse* ж.б. иштин 4 бабында концептуалдык анализ аркылуу далилденген.

VI. Диссертацияда чыгарылган ар бир илимий жыйынтыктын (жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун жаңылыгынын деңгээли

1-жыйынтык жарым жаңы, себеби дүйнөнүн тилдик сүрөтү дүйнөнүн улуттук тилдик сүрөтү, дүйнө тааным категориялары менен тыгыз байланышта болгондуктан, аң-сезим, ойлом категориялары менен да тыгыз байланышта каралыш керектиги көптөгөн окумуштуулар башка тилдердин, концептердин негиздеринде кыйла жетишкендиктерди тастыктап чыгышкан (1.2- 1.5).

2-жыйынтык жаңы. Себеби тектеш эмес тилдер катары эсептелген кыргыз жана англис тилдеринде дүйнөнүн тилдик сүрөтү ар кыл

болгондугуна карабастан, жалпы адамзаттык дүйнө сүрөтү менен байланышкан изоморфдук, алломорфдук жана универсалдуу көрүнүштөр ар бир тилде бар, алардын өзгөчөлүктөрү тектеш эмес тилдерде изоморфдук касиеттеринин арбын болгондугун жаңы.

3-жыйынтык – толугу менен жаңы, себеби фольклордук чыгармага лингвопоэтикалык, концептуалдык талдоо жүргүзүү аркылуу тектеш эмес тилдердеги дүйнө таанымды, атап айтканда, кыргыз жана англис тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүн изилдөөдө лингвопоэтикалык анализ поэтикалык тилдин жана эпикалык тексттин “көркөм кунарын”, “эмоционалдуулугу” функционалдуулук жана жалпы көркөмдүк-эстетикалык табияты ар-тараптан ачылышынын зарылдыгы негизделген (теориялык негиздери 1.5; 5 бап).

4-жыйынтык жаңы: «Манас» эпосуна жана анын котормосуна лингвопоэтикалык, концептуалдык талдоо жүргүзүү аркылуу кыргыз жана англис тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүнүн концептуалдык табияты ачылуусу иштелип чыккан илимий жобону жаңы деп тастыктаса болот, анткени “Манас” эпосу жана анын англис тилине котормосу эки тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтү лингвопоэтикалык, концептуалдык талдоо алгач ирет жүргүзүлдү.

5-жыйынтык – жаңы, себеби дегенде кыргыз жана англис тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтү улуттун тарыхы, руханий маданияты жана турмуш-тиричилиги менен байланыштуу болгондуктан, анын маанисин экстралингвистикалык каражаттар аркылуу жалпылыктарды, айырмачылыктарды аныктоосун эпостун негизги концепттик биримдиктерин түзгөн *намыс, жылкы, аял, боз үй, бала* концептуалдык талдоого эң алгач ирет алынган.

6- жыйынтык - «Манас» эпосунун түп нускасы менен анын котормосунун контекстинде дүйнөнүн тилдик сүрөтүн изилдөө тилдик, семиотикалык каражаттар аныкталгандыгы жаңы деп табылды.

7- жыйынтык - жарым жаңы. Эпосто кыргыз элинин улуттук маданиятынын чагылдырышын кыргыз тилиндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүнүн бир өңүтү катары кароо шарт. Андыктан эпосту изилдөөдө концептуалдык анализдин методдорун колдонуу аркылуу кыргыз элинин дүйнө таанымындагы өзгөчөлүктөр туурасында маалымат алуусу концептология илиминдеги иштелип чыккан концепттерди анализдөө методдорунун колдонуу аркылуу жүргүзүлгөндүгү ырас.

8-жобо 6-жобонун кайталоосу.

9 - жыйынтык - эпостордогу улуттук маданияттардын чагылдырышын кыргыз жана англис тилдериндеги тилдик каражаттар дүйнөнүн тилдик сүрөтүнүн бир өңүтү катары кароо **жаңылыгын** шарттайт.

10 - жыйынтык - эпикалык жанрды изилдөөдө концептуалдык анализди, лингвопоэтикалык методдору колдонуу аркылуу кыргыз жана британия элдеринин маданияты жана алардын дүйнө таанымындагы өзгөчөлүктөр туурасында маалымат алуусу **жаңылыгын** тастыктайт.

VII. Алынган натыйжалардын ички биримдигинин берилиши.

Докторлук диссертациянын темасы, коюлган проблемалары, максат-милдеттери, усул-ыкмалары бир логикалык багытка умтулуп, бири экинчисин толуктап иштин мазмунун, натыйжа-тыянактарын толук бүтүндүгүн жана биримдигин негиздейт.

VIII. Изилдөөнүн практикалык баалуулугу.

Изилдөө ишинен алынган жыйынтыктар, натыйжалар жана корутундулар жогорку окуу жайларда тил илиминин, тектеш жана тектеш эмес тилдерди салыштыруу боюнча практикалык иш жүргүзүүлөрдө, фольклордук чыгармаларды жана жалпы “Манас таануу” сабактарында прикладдык маселелерин чечүүдө колдонууга болот. Ошону менен бирге изилдөөнүн жыйынтыктарын орто окуу жайларында, мектептерде да көркөм адабиятты (көркөм чыгарманы) которууда, Манас таануу сабагын

окутуу, тексттик лингвистика, лингвостилистика, стилистика, кеп маданияты, поэтика боюнча практикалык жактан кеңири колдонулса болот. Изилдөөнүн натыйжаларынан алынган материалдар жогорку окуу жайларында «Тексттик лингвистика», «Көркөм текстти лингвистикалык талдоо», «Кеп маданияты», «Стилистика», «Көркөм чыгарманын тили», “Котормонун практикалык маселелери”, “Манас таануу” адистик атайын курстарында пайдаланса болот.

IX. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана натыйжаларынын жарыяланышы.

Диссертациянын мазмуну автордун 30дан ашуун макаласында чагылдырылган. Изденүүчүнүн айрым илимий макалалары Жогорку Аттестациялык комиссиясы тарабынан сунушталган РИНЦ басмалары тарабынан жарык көргөн: РИНЦ индексине кирген басылмаларда Кыргызстанда жана чет өлкөдө жарык көрдү жана эл аралык илимий-теориялык конференцияларда баяндама жасаган. Макалалар диссертациянын негизги мазмуну тууралуу маалыматтардын илимий чөйрөнүн кеңири массасына жеткендигине далил.

Алишова М. К. Способы воссоздания эпитетов в разносистемных языках (на материале кыргызского и английского языков) [Текст] / М.К.Алишова // Вопросы филологических наук. -2008. №5(34), 76-81б.

Алишова М.К. Лингвосемиотический анализ эпитетов в разносистемных языках [Текст] / М.К.Алишова// Кыргыз тили жана адабияты – 2009.-№16, 45-47б.

Алишова, М.К. Общий анализ числовых эпитетов и их особенности воссоздания в художественных и эпических жанрах[Текст] /М.К.Алишова// Вестник БГУ им. К.Карасаева,-Б., 2010.-№1(16) ISBN 9967-410-59-0, 98-100б.

Алишова, М.К. Эпикалык чыгармага лингвосемиотикалык анализ (кыргыз жана англис тилдеринин негизинде) [Текст] /М.К.Алишова// КГУСТА Б., 2010-№3(29). ISSN 1694-5298, 130-133б.

Алишова М.К. Структурный анализ эпитетов и его особенности воссоздания в эпосе «Манас» [Текст] /М.К.Алишова// –Б., 2010.-№17, 124-126б.

Алишова М.К. Котормодогу көркөм сөз каражаттарына стилистикалык талдоо (кыргыз жана англис тилдеринин негизинде) [Текст] /М.К.Алишова// Вестник БГУ им. К.Карасаева,-Б., 2010.-№2(17) ISBN 9967-410-59-0, 124-126б.

Алишова, М.К. American idioms and Russian, Kyrgyz equivalents [Текст] /М.К.Алишова//. БГУ –Б., 2010.-№17, 10-11б.

Алишова М.К. Цветовые символы в фольклорном и художественном тексте [Текст] /М.К.Алишова// Вестник БГУ им. К.Карасаева,-Б., 2011 №1(18), 172-174б.

Алишова М.К. Ш.Абдырамановдун «Солдат» ангемесининин англис тилине берилиш ыкмаларына стилдик илик [Текст] /М.К.Алишова// –Б., 2011.-№18, 8-10б.

Алишова М.К. Some observations about translating [Текст] /М.К.Алишова// –Б., 2011.-№18, 54-55б.

Алишова М.К. Лингвистикалык семиотиканын котормо таануу илимине тийгизген таасири [Текст] /М.К.Алишова// Вестник КГУ им.И.Арабаева.-Б., 2011.-выпуск №5. 46-49б.

Алишова М.К. Тенти Адышованын англис тилине которулган ырларына лингвосемиотикалык талдоо [Текст] /М.К.Алишова// –Б., 2011.-№19, 54-55б.

Алишова М.К. Языковая картина мира в английском и кыргызском культурах [Текст] /М.К.Алишова// Вестник КазНУ им. Аль-Фараби, - Алматы, 2012.-№3(137). 74-76б.

Алишова М.К. Котормодогу прагматиканын сакталышы [Текст] /М.К.Алишова// Вестник БГУ им. К.Карасаева,-Б., 2012.-№3(23). 226-228б.

Алишова М.К. Котормодугу тилдик дүйнө таанымды семиотикалык белгилер аркылуу иликтөө [Текст] /М.К.Алишова// –Б., 2012.-№21, 65-67б.

Алишова М.К. Кыргыз маданиятында «сан» кабылдоосу жана котормодо берилиши [Текст] /М.К.Алишова// Вестник МУК.- Б.,2013.- №2(24) ISSN 1694-6324. 61-64б.

Алишова М.К. З.Караеванын котормо- чеберчилиги [Текст] /М.К.Алишова// Вестник БГУ им. К.Карасаева,-КТА.-Б., 2013.-№1(24) ISBN 9967-410-59-0, 19-21б.

Алишова М.К. Көркөм сөз каражаттарынын котормодо берилиш ыкмалары (англис жана кыргыз тилдеринин негизинде). [Текст] /М.К.Алишова// Японский Вестник. университет Цукуба –Б., 2014.-№16, 26-30б.

Алишова М.К. Котормодугу тарыхый релеванттуулук [Текст] /М.К.Алишова// Вестник КГУСТА Б., 2015.-№1(47). ISSN 1694-5298, 8-10б.

Алишова М.К. The sacred numbers / as symbols / in Kyrgyz culture [Текст] /М.К.Алишова// Вестник МУК.- Б.,2015.- №2(28) ISSN 1694-6324, С.24-28б.

Алишова М.К. Зооморфный код культуры [Текст] / М.К.Алишова// Научный альманах. Тамбов,2016. - №8- 3(22).-С. 75-77

Алишова М.К. Семантики языковых знаков [Текст] / М.К.Алишова, И.К.Алишова// Вестник научный конференций. Тамбов,2015. - №4- 7(4), ISSN 2412-8988.-С. 43-48

Алишова М.К. Способы передачи ласкательных слов в кыргызских и английских языках [Текст] / М.К.Алишова// Научный альманах. Тамбов,2016. - №8- 3(22).-С. 77-78

Алишова М.К. Symbols and Their interpretations\\Символы и их интерпретация [Текст] /М.К.Алишова// Вестник МУК- Б.,2017.- №1(31) ISSN 1694-6324. 3-6б.

Алишова М.К. Особенности воссоздания структурного анализа эпитета в эпосе“Манас” [Текст] /М.К.Алишова// Наука. Общество. Экономика. Право № 3, 2019.-156-162.

Алишова М.К. Фразеологическая картина мира [Текст] /М.К.Алишова//
Наука. Общество. Экономика. Право. № 3, 2019.-163-169

Алишова М.К. The Cultural Relevancy of Texts with Dream Interpretations
[Текст] /М.К.Алишова// THГ Journal: The Journal of Teachers Helping
Teachers, volume 6, Issue 2, 2018, 43-516.

Алишова, М.К. Alliteration in epic “Manas” [Текст] /М.К.Алишова// № 2, 2019.
Мир современной науки, Москва №5(57)2019.-170-175.

Алишова, М.К. Сопоставительные семасиологии коды культуры (на
примерах эпоса «Манас» и их переводы на английский язык) [Текст]
/М.К.Алишова//Мир современной науки, М., №5(57)2019, 33-386.

Алишова, М.К. Кыргыз жана англис тилдериндеги синонимдердин табияты
[Текст] /М.К.Алишова, А.Эдилова // 2019. 21.-№16 30-326.

Алишова, М.К. “Манас” эпосундагы пассивдүү лексика [Текст]
/М.К.Алишова// Вестник БГУ им. К.Карасаева,-Б.,2019.-№3(49) 6-96.

Алишова, М.К. Концепт «Намыс-честь» [Текст] /М.К.Алишова// НИИ
Педагогике и Психологии, Научный потенциал Выпуск - № 2 (25), 2019 XV
Международная научная конференция Информационное пространство
современной науки (г. Чебоксары, Россия, 27 октября 2019 г.) // Научный
потенциал. – 2019. – № 2(25). 19-216.

Алишова М.К. Прагматический потенциал текста перевода завещания и
слова соболезнования (на материале эпоса “Манас”) [Текст]

/М.К.Алишова// Мир современной науки, Москва №1(58)2020,16-216.

Алишова М.К. Национально-языковая картина мира в кыргызском и
английском культурах [Текст] /М.К.Алишова// Мир современной науки,
Москва №1(58)2020, 21-256.

Х. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Авторефераттын кыргызча жана орусча тилдериндеги мазмуну боюнча

диссертацияда коюлган изилдөөнүн максатына жана милдеттерине дал келет. Авторефератта кыргыз, орус жана англис тилдеринде резюме берилген.

XI. Диссертациялык иштеги учураган мүчүлүштүктөр жана калоолор

Диссертациялык иште учураган айрым мүчүлүштүктөр катары төмөнкүлөрдү көрсөтүп, аларды жакшыртуу максатында айтылган биздин калоолор:

1. Диссертациянын темасындагы эң бир чоң катчылык бул пунктуация: үтүр белгиси диссертациянын кээ биринде **“көркөм стилистикалык”** **“...көркөм, стилистикалык...”** деп берилген, андыктан **ача ой-түшүнүктөр чыгууда.**

2. Киришүүдө жоболордун кайталанысуу **6 жобо** бүт мазмуну, түзүлүшү (формулировка) толук бойдон **8 жободо** кайталанат.

3. Диссертациялык иштин жалпы мүнөздөмө катары айта турган нерсе бул иште когнитивдик лингвистика багытына байланыштуу көптөгөн проблемалар аталууда (**аталууда**), бирок ал проблемаларды анализи толук эместей сезилет, андыктан диссертанттын өз бир пикири байкалбайт.

4. Иште **“Дүйнөнүн тилдик сүрөтүнө”** карата тиги же бул окумуштуулардын түшүнүгүнө таянуу, же тиги же бул окумуштуунун пикирине кошулуу деген берилбептир. Андыктан жалпы эле **ДТС** түшүнүгү поэтикалык жанрда, көркөм адабиятта бирдей эле жалпыланган мааниде берилиптир. Поэтикалык дүйнөнүн тилдик сүрөтүн берилиши прозадан айрымаланышкан өзгөчөлүгүн белгилөө зарыл.

5. Дүйнөнүн тилдик сүрөтүнүн **“англис тилиндеги изилдениш абалы”** деп аталган **1.3** параграфта коюлган проблемага терең жеткиликтүү анализ берилбегени байкалат. Бул бапта англичандардын улуттук жүрүм-туруму, менталитети, ар кайсы тилдик каражаттар аркылуу чагылдыруусу берилген. Менимче бул англичандардын улуттук, маданий касиеттерин поэтикалык чыгармалар аркылуу өзүнчө бир параграфта каралышы туура болмок.

Найманова Чолпон Капаровна - филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин Батыш тилдер бөлүмүнүн башчысы.

Эмгектери:

1. Валентность и сочетаемость частей речи в разносистемных языках (на материале английского, кыргызского и русского языков), монография, - Бишкек, 2004 – 182 с.

2. Семантика и валентность служебных имен кыргызского языка и их эквивалентов в английском языке, ААК «Алтын Принт» басмаканасы, Бишкек, 2019. - 175 с. (соавтор Айдыралиева Г.)

3. Interpretation of the Concept of Success in English and Kyrgyz View of the World (based on proverbs and sayings), Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана, № 6, 2018. с. 178-181. (co-author Baijigitova A.)

4. The Interpretation of the Concept of “Success” in Kyrgyz and American View of the World: Associative Experiment, The 1st International Symposium Philosophical Heritage of the Turkic Peoples, 19-21 September 2018, Bishkek, Kyrgyzstan. (co-author Baijigitova A.)

5. The Interpretation of the Concept of “Time” in Kyrgyz Language View of the World: Associative Experiment/ Найманова Ч. К., Байжигитова А. Н. Интерпретация концепта «время» в киргизской языковой картине мира: ассоциативный эксперимент/. Журнал “Бюллетень науки и практики» №12 (декабрь) 2020. <https://doi.org/10.33619/2414-2948/61/64>

6. Концепт «свобода» в английской и кыргызской языковой картине мира (на основе пословиц и поговорок). Вестник МУК, № 2 (41) 2020. (со автор Асирдинова А.)

Кадырова Шариша Кадыровна - филология илимдеринин доктору, И.Арабаев ат. Кыргыз мамлекеттик университетинин Манастаануу жана лингвистика институтунун англис тилинин теориясы, технологиясы жана

6. Англис тилиндеги «**Артур падыша**» тарыхый эпикалык чыгармасын биздин улуу эпосубуз «Манас» эпосу менен салыштырууну өзүнчө бир параграфта каралса туура болмоктой жана тилдик каражаттарын салыштырылышы туура болмок.

7. Белгилүү польшалык окумуштуу **Анна Вежбицкаянын** фамилиясы (А. Вежбицкая (5б.) А.Вежбицкая (17б.) А.Вежбицкая (24б.)), ошондой эле Лео Вайсгербер - Л.Вайсгурбер (17 б.) ката жазылууда; орфографиялык каталыктар: **Концервативдик** (42б.) (мындай орфографиялык каталыктар арбын).

8. Е.С. Кубрякова, биринчи иретте, когнитивдик багыттагы изилдөөлөр “**ата мекендик**” тил илиминде (16 б.) (котормо булактан сөзмө сөз которулуп калган).

9. Авторефератта диссертациянын темасы орус тилиндеги котормосунда “на **примере** художественных...” дебей “на **материале**...” деп которулушу туура болмок.

Х. Жетектөөчү мекемени, расмий оппоненттерди дайындоо боюнча сунуш.

Алишова Махабат Култаевнанын “Англис жана кыргыз тилдеринде дүйнөнүн тилдик сүрөтүн салыштырып изилдөө (көркөм, стилистикалык тилдик каражаттардын негизинде) аттуу 10.02.20 – тектештирме - тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясына сунушталган оппоненттер жана жетектөөчү мекеме жөнүндө маалымат.

Жетектөөчү мекеме: Ош мамлекеттик университетинин Дүйнөлүк тилдер жана маданияттар факультетинин роман-герман филологиясы кафедрасы. Дареги: 723500, Ош шаары, Ленин к., 331

Расмий оппоненттер:

практикасы кафедрасынын профессору.

Эмгектери:

1. Сравнительная типология английского и кыргызского языков (окуу куралы). –Б., 2016.
2. Кыргыз жана англис тилдеринин контрастивдик фонетикасы (монография). -Б., 2004.
3. Текстке лингвистикалык талдоо жүргүзүү. Окуу-методикалык колдонмо. Б., 2005 (авторлош).
4. Кыргыз жана англис тилдеринин контрастивдик фонетикасы: теориясы жана практикасы. Окуу-методикалык колдонмо. Б., 2018

Абдувалиев Ибраим – филология илимдеринин доктору, профессор, Б.Осмонов ат. Жалал-Абад университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасынын профессору.

Эмгектери:

1. Кыргыз тилинин кесиптик лексикасына салыштырма-типологиялык илик (көчмөн турмуш жана жоокерчилик өнөр сөздөрүнүн мисалында). –Бишкек, 2005. – 156 с.
2. Кыргыз тилинде сөз мүчөлөрүнүн орун тартиби (атоочтор). Жалал-Абад, 2012. 56 с.
3. Лексикология современного кыргызского языка. –Бишкек, 2016.
4. Об односложных корнях в тюркских языках. –В кн.: Сохранение и развитие языков и культур коренных народов Сибири. // материалы IV Международной научно-практической конференции (Абакан, Республика Хакасия, 19-20 мая 2016г.) – Абакан, 2016. –С. 97-104.
5. Структура односложных корней и основ в кыргызском языке (словарь). –Б., 2017.

XI. Диссертациянын КР ЖАКтын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруу тартиби жөнүндөгү Жобосунун” талаптарына ылайык

келиши.

Филология илимдеринин доктору деген илимий даражаны изденип алуу үчүн М. К. Алишова “Англис жана кыргыз тилдеринде дүйнөнүн тилдик сүрөтүн салыштырып изилдөө (көркөм стилистикалык жана тилдик каражаттардын негизинде)” “Манас” эпосунун түп нускасы менен анын англис тилиндеги котормосунун негизинде кыргыз жана англис тилдериндеги дүйнөнүн тилдик сүрөтүн изилдөөдө эпосту эки тилде түзгөн тил каражаттарын концептуалдык талдоо, лингвопоэтикалык, лингвистикалык, стилистикалык, адабий жана семиотикалык талдоолорго жана салыштырууга алынган аныкталгандыгына байланыштуу диссертациялык эмгеги КР ЖАКтын докторлук диссертацияларга коюлуучу талаптарына толук жооп берет. Андыктан И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети жана К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетине караштуу филология илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын ыйгаруу боюнча түзүлгөн Д 10.19.594 диссертациялык кеңешинин эксперттик комиссиясынын мүчөсү катары М. К. Алишованын “Англис жана кыргыз тилдеринде дүйнөнүн тилдик сүрөтүн салыштырып изилдөө (көркөм стилистикалык жана тилдик каражаттардын негизинде)” аттуу 10.02.20–тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин ачык коргоого сунуштайм.

Эксперттик комиссиянын мүчөсү,
филология илимдеринин доктору, доцент

И. Арабаев Кыргыз мамлекеттик

университетинин Манас таануу жана

Лингвистика институтунун немис тил кафедрасынын

профессорунун милдеттин аткаруучу

Ч.С.Тулеева

И. АРАБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. И. АРАБАЕВ
17-март, 2021-ж.
КОЛ ТАМГАСЫН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ

Эксперттик комиссиянын мүчөсү И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети филология илимдеринин доктору, доцент И. Арабаев